

TỰA

Một học giả phương Tây nói: một tác giả cũng như một tác phẩm, có số phận của nó.

Nói “số phận” ở đây, nghĩa là nói đến sự tồn tại chân giá trị khách quan của một tác hay một tác phẩm trước sự thử thách của thời gian và lịch sử.

Trong nhiều trường hợp, chân giá trị đó vượt khỏi tầm nhận thức và phán đoán của những người đương thời. Chính vì thế mà thi hào Nguyễn Du đã phải thốt ra một câu hỏi:

Bất tri tam bách dư niên hậu

Thiên hạ hà nhân khấp Tố Như!

(Không biết hơn ba trăm năm sau

Ở đời có người nào khóc Tố Như?)

Nhà thơ Nguyễn Bình mất cách đây gần 30 năm. Sinh thời, tuy ông là một nhà thơ nổi tiếng đến mức nhường như không một người Việt Nam nào không biết đến thơ ông, thế nhưng suốt đời, trên cái thân danh của người thi sĩ rất mực tài tình ấy chưa bao giờ được đời khoác cho tấm áo vinh quang chói như ông đáng được hưởng. Suốt đời Nguyễn Bình sống cơ cực, vất vưởng,

nép mình hòa trộn với cuộc đời thường, tưởng chừng mất dạng đi trong sự lôi cuốn và vui lấp của cuộc đời thường ấy.

Tính cách con người ấy nhu thuận, khiêm nhường và bình dị, hết như sống với con người Việt Nam sống bằng nghề trồng lúa nước.

Làng quê sinh ra Bình, ban cho bình một tâm hồn đầy bản chất của làng quê, cùng với toàn bộ tinh hoa văn hóa, tinh thần được vun đúc từ bao giờ. Đồng thời làng quê cũng tiên lượng cho Bình một số phận “ngọt ngào thì ít đắng cay thì nhiều” như chính nó phải chịu đựng qua cả ngàn năm.

Nguyễn Bình là Dứa con đích thực của làng quê Việt Nam, nhưng là một dứa con xuất chúng. Nguyễn Bình nhập cuộc vào thời đại mới của những năm 30- 40, là một nhà thơ lãng mạn trong phong trào thơ mới, mang tầm vóc chung của những thi sĩ đương thời.

Nhờ bản sắc riêng của làng quê, thơ Nguyễn Bình tài hoa nhưng duyên dáng, trinh bạch và đáng yêu như một gái quê. Thơ Nguyễn Bình không có cái hào hoa lãng tử của Thế Lữ, cái bay bổng hào hức của Xuân Diệu, cái vẻ kỳ bí của Chế Lan Viên, cái điên rồ vật vờ của Hàn Mặc Tử. Thơ Nguyễn Bình chỉ mang n85ng mỗi tình

đằm thắm với xứ quê, người quê và chứa chất muôn màu tâm sự của một đời thi sĩ lang bạt kỳ hồ đầy khổ đau, đắng cay và thất vọng. Toàn bộ thơ Nguyễn Bình toàn là những áng văn chương tuyệt đẹp, là tiếng nói của một tâm hồn yêu tha thiết và tình cảm quá đầy, đến nỗi không còn dành một góc đáng kể nào cho tư tưởng và lý trí.

Thơ Nguyễn Bình mang nhiều hơi hướng và giọng điệu của ca dao, nhưng Nguyễn Bình không làm ca dao như Tân Đà trước đó. Nguyễn Bình đã nâng ca dao là thứ văn học “chưa thành văn” thành thứ văn chương thành văn đích thực. Bằng giọng điệu ca dao ấy, Nguyễn Bình nói về cuộc sống, con người hiện đại, nói về cái “Tôi”, về những số phận cụ thể: một cô gái quê thắc mong đợi tình yêu, một chàng trai thất tình chỉ vì nghèo, một anh học trò mơ đồ trạng, một mối tình đầy thơ mộng nhưng lại lỡ làng...

Như một bông hoa trọn chỉ tỏa ra không gian một mùi hương độc nhất là tất cả tinh hoa của nó. Nguyễn Bình chỉ làm thơ “Chân quê”, không hề pha trộn với thơ cung đình, Thơ Tàu hoặc Thơ Tây. Thơ Nguyễn Bình là thứ thơ thuần túy Việt Nam cả hình thức. Có thể nói thơ Nguyễn Bình không nhường ai trong việc đặc tả cái bản sắc riêng của quê hương đồng đất Việt Nam, cũng như của người Việt Nam, cả về lý trí lẫn

tình cảm, cả tính cách nét na lẫn lời ăn tiếng nói, cả cách sống lẫn cách “Yêu”...

Chính vì thơ Nguyễn Bình chung đúc được cái Hồn dân tộc tự ngàn đời, nên nó tránh thoát được sự đào thải của thời gian, càng ngày càng trở quý giá và bất tử. Những bài thơ như “Chân quê”, “Qua nhà”.... Theo thời gian càng trở nên tuyệt tác hơn.

Về nghệ thuật, thơ Nguyễn Bình là mẫu mực khó bắt chước của chủng loại thơ thuần cảm xúc: mỗi bài thơ vừa đọc lên lập tức ý và tình đi thẳng vào máu tủy của chúng ta và rung động từng tế bào nhỏ nhất.

Ngày nay không còn ai nghi ngờ Nguyễn Bình là một nhà thơ dân tộc đặc sắc bậc nhất của thời kỳ hiện đại, là người nói gót của các nhà thơ Nôm tiền bối như Hồ Xuân Hương, Nguyễn Du, Nguyễn Khuyến, Tú Xương và Tản Đà...

Và cho đến tận bây giờ, dòng thơ mang đậm tính cách dân tộc “kiểu Nguyễn Bình” này vẫn tỏ ra ó mạnh lực làm rung động mọi tâm hồn Việt Nam cũng như khi đối thoại với văn học của nhân loại.

Kiều văn

Yêu
Đường

CHỜ NHAU

Láng giềng đã đổ đèn đầu?
Chờ em ăn dạp miếng giàu, em sang...
Đôi ta cùng ở một làng
Cùng chung một ngõ vôi vàng chi anh?
Em nghe họ nói mong manh
Hình như họ biết chúng mình với nhau...
Ai làm cả gió đất cau,
Mấy hôm sương muối cho trâu đổ non?

1937

NGƯỜI HÀNG XÓM

Nhà nàng ở cạnh nhà tôi,
Cách nhau cái đậu mùng toi xanh rờn.
Hai người sống giữa cô đơn,
Nàng như cũng có nỗi buồn giống tôi.

Giá đừng có đậu mùng toi,
Thế nào tôi cũng sang chơi thăm nàng.
Tôi chiêm bao rất nhẹ nhàng...
Có con bướm trắng thường sang bên này.

Bướm ơi! Bướm hãy vào đây!
Cho tôi hỏi nhỏ câu này chút thôi...
Chả bao giờ thấy nàng cười,
Nàng hong tơ ướt ra ngoài mái hiên.

Mắt nàng đăm đăm trông lên...
Con bướm bướm trắng về bên ấy rồi!

Bỗng dung tôi thấy bồi hồi,
Tôi buồn tự hỏi: “Hay tôi yêu nàng?”

- Không, từ ân ái lỡ làng,
Tình tôi than lạnh tro tàn làm sao?
Tơ hồng nàng chả cắt vào,
Con bướm bướm trắng hôm nào cũng sang.

Mấy hôm nay chẳng thấy nàng,
Giá tôi cũng có tơ vàng mà hong.
Cái gì như thể nhớ mong?
Nhớ nàng? Không! Quyết là không nhớ nàng!

Vâng, từ ân ái nhớ nhàng,
Lòng tôi riêng nhớ bạn vàng ngày xưa.
Tầm tầm giời cứ đổ mưa,
Hết hôm nay nữa là vừa bốn hôm.

Cô đơn buồn lại thêm buồn,
Tạnh mưa bướm bướm biết còn sang chơi?

Hôm nay mưa đã tạnh rồi!
Tơ không hong nữa, bướm lười không sang.
Bên hiên vẫn vắng bóng nàng,
Rung rung... tôi gục xuống bàn rung rung...
Nhớ con bướm trắng lạ lùng!
Nhớ tơ vàng nữa, nhưng không nhớ nàng.

Hỡi ơi! Bướm trắng tơ vàng!
Mau về mà chịu tang nàng đi thôi!
Đêm qua nàng đã chết rồi,
Nghẹn ngào tôi khóc... Quả tôi yêu nàng.
Hồn trinh còn ở trần gian?
Nhập vào bướm trắng mà sang bên này!

MÙA XUÂN XANH

Mùa xuân là cả một mùa xanh,

Trời ở trên cao, lá ở cành.

Lúa ở đồng tôi và lúa ở

Đồng nàng và lúa ở đồng anh.

Cỏ nằm trên mộ đợi thanh minh,

Tôi đợi người yêu đến tự tình.

Khởi lữ tre làng tôi nhận thấy

Bắt đầu là chiếc thắt lưng xanh.

TRƯỜNG HUYỆN

Học trò trường huyện ngày năm ấy,

Anh tuổi bằng em lớp tuổi thơ.

Những buổi học về không có nón,

Đội đầu chung một lá sen tơ,

Lá sen vương phân hương sen ngát,

Ấp ủ hai ta chút nhụy hờ.

Lũ bướm tưởng hoa cài mái tóc,

Theo về tận cửa mới tan mơ.

Em đi phố huyện tiêu điều quá,

Trường huyện giờ xây kiêu khác rồi,

Mà đến hôm nay anh mới biết,

Tình ta như chuyện bướm xưa thôi.

CHÂN QUÊ

Hôm qua em đi tỉnh về
Đợi em ở mãi con đê đầu làng
Khăn nhung quần lĩnh rộn ràng
Áo cài khuy bấm, em làm khổ tôi!

Nào đâu cái yếm lụa sồi?
Cái dây lưng đũi nhuộm hồi sang xuân?
Nào đâu cái áo tứ thân?
Cái khăn mỏ quạ, cái quần nái đen?

Nói ra sợ mất lòng em
Van em, em hãy giữ nguyên quê mùa
Như hôm em đi lễ chùa
Cứ ăn mặc thế cho vừa lòng anh

Hoa chanh nở giữa vườn chanh
Thầy u mình với chúng mình chân quê
Hôm qua em đi tỉnh về
Hương đồng gió nội bay đi ít nhiều.

NHỚ

Ví chăng nhớ có như tơ nhĩ
Em thử quay xem được mấy vòng
Ví chăng nhớ có như vừng nhĩ
Em thử lò xem được mấy thung!

Anh ơi! Em nhớ em không nói
Nhớ cứ đầy lên cứ rồi lên
Từ đây về đây xa quá đỗi
Đường đi bằng ngựa hay bằng thuyền?

Gieo thoi gieo thoi lại gieo thoi
Nhớ nhớ mong mong mãi mãi rồi
Thoi ạ làm sao thoi lại cứ
Đi về giăng mắc để trêu tôi ?

Hôm qua chim khách đậu trên cành
Kêu mãi làm em cứ tưởng anh
Nội nhật hôm qua về tới bến
Ai ngờ chim khách cũng không linh!

Anh bốn mùa hoa em một bề
Anh muôn quán trọ, em thâm khuê
May còn được hơn ai sương phụ
Là nhớ người đi có thể về.

ĐÀN TÔI

Đàn tôi đứt hết dây rồi,
Không người nối hộ, không người thay cho
Rì rào những buổi gieo mưa
Lòng đơn ngõ tiếng quay tơ đằm đằm.

Có cô lối xóm hàng năm
Trồng dâu tốt lá, chăn tằm ươm tơ,
Năm nay đợi đến bao giờ
Dâu cô tới lứa, tằm cô chín vàng ?
Tơ cô óng chuốt mịn màng,
Sang xin một ít cho đàn có dây.

BÓNG BƯỚM

Cành dâu cao, lá dâu cao
Lên đèn bóng bướm trôi vào mắt em
Anh đi đèn sách mười niên
Biết rằng bóng bướm có lên kinh thành.

Cành dâu xanh, lá dâu xanh
Một mình em hái, một mình em thương
Mới rồi mẫn khóa thi hương
Ngựa điều vồng tía qua đường những ai?

TƯƠNG TƯ

Thôn Đoài ngồi nhớ thôn Đông,
Một người chín nhớ mười mong một người
Gió mưa là bệnh của giời,
Tương tư là bệnh của tôi yêu nàng.
Hai thôn chung lại một làng,
Cớ sao bên ấy chẳng sang bên này?
Ngày qua ngày lại qua ngày,
Lá xanh nhuộm đã thành cây lá vàng.
Bảo rằng cách trở đò giang
Không sang là chẳng đường sang đã đành
Nhưng đây cách một đầu đình,
Có xa xôi mấy mà tình xa xôi...
Tương tư thức mấy đêm rồi,
Biết cho ai biết, ai người biết cho!

Bao giờ bên mới gặp đò?

Hoa khuê các, bướm giang hồ gặp nhau?

Nhà em có một giàn giầu

Nhà anh có một hàng cau liên phòng.

Thôn Đoài thì nhớ thôn Đông

Cau thôn Đoài nhớ giầu không thôn nào?

THỜI TRƯỚC

Sáng giăng chia nửa vườn chè
Một gian nhà nhỏ đi về có nhau
Vì tắm tôi phải chạy dâu
Vì chồng tôi phải qua cầu đấng cay.
Chồng tôi thi đỗ khoa này
Bỏ công đèn sách từ ngày lấy tôi.
Kéo không rồi chúng bạn cười
Rằng tôi nhan sắc cho người say sưa.
Tôi hằng khuyên sớm khuyên trưa
“Anh chưa thi đỗ thì chưa động phòng”
Một quan là sáu trăm đồng,
Chắt chiu tháng tháng cho chồng đi thi.
Chồng tôi cười ngựa vinh quy,
Hai bên có lính hầu đi dẹp đường.
Tôi ra đón tận gốc bàng
Chồng tôi xuống ngựa, cả làng ra xem.
Đêm nay mới thật là đêm
Ai đem giăng giải lên trên vườn chè.

LÒNG YÊU ĐƯƠNG

Yêu yêu yêu mãi thế này!
Tôi như một kẻ sa lầy trong yêu

Cao bao nhiêu thấp bấy nhiêu
Một hai ba bốn năm chiều rồi... thôi
Nơi này chán vạn hoa tươi
Để yên tôi hái đừng mời tôi lên
Một đi làm nở hoa sen
Một cười làm rụng hàng nghìn hoa mai
Hương thơm như thể hoa nhài
Những môi tô đậm làm phai hoa đào
Nồn nà như thể hoa cau
Thân hình yếu điệu ra màu hoa lan

Ai yêu như tôi yêu nàng
Hợp nhau lại, hợp thành làng cho xinh
Chung nhau dựng một trường đình
Thờ riêng một vị thần linh là Nàng....

THÔI TỜ

Em lo gì trời gió,
Em sợ gì trời mưa,
Em buồn gì mùa hạ,
Em tiếc gì mùa thu.

Em cứ yêu đời đi!
Yêu đời như thưở nhỏ.
Rồi để anh làm thơ
Và để em dệt lụa.

Lụa dệt xong may áo,
Áo anh và áo em.
May áo nếu lụa thiếu,
Xe tơ em dệt thêm.

Thơ làm xong anh đọc.

Bên anh em lắng nghe.

Và để lòng thôn thức,

Theo vần âu yếm kia.

Mộng đẹp theo ngày tháng,

Đi êm đềm như mơ.

Khác nào trên khung cử,

Qua lại chiếc thoi tơ...

MẮT NHUNG

Bao năm đi giữa kinh thành
Bao năm lẻ bóng, lẻ hình, lẻ đôi
Cả kinh thành có những ai?
Cả kinh thành có một người mắt nhung!

Người ơi cứu vớt tôi cùng
Dành đôi mắt đẹp cho lòng rất đơn
Tôi còn mơ ước gì hơn!
Hai tay người chấp phím đàn cho tôi
Phải chăng tôi đã yêu rồi?
Hồn xin quì dưới mắt người từ đây

Đêm qua buồn quá tôi say
Đã mơ một giấc mơ đây mắt nhung!

Sài Gòn 1944